

DR. FRANCE HABE, SPELEOLOG - OSAMDESETGODIŠNJAK !

I sama brojka od osamdeset godina u mjerilu trajanja života jednog čovjeka već je sama po sebi lijep domet u prikupljanju iskustava i uz to u ostavljanju zapaženog traga svog djelovanja. I kada je uz to taj čovjek nadaren posebnom aktivnošću, interesom i sposobnošću da uspješno radi ono što voli i što ga zaokuplja kroz taj čitav njegov ljudski vijek - onda i iza njega ostaje trag duboko urezan u sve one s kojima se družio te život ispunjen brojnim rezultatima koje je ostvario.

Starijoj i srednjoj generaciji hrvatskih istraživača krša i speleoloških objekata ime FRANCETA HABEA iz Postojne - doktora geografskih znanosti, nestora slovenske speleologije, oduševljenog propagatora i poznavaoca krša i daleko izvan granica njegove rodne republike - srcem i dušom vezanog za problematiku podzemnog svijeta - vrlo je dobro poznat. Iskrena srdačnost, jednostavnost i pristupačnost svima s kojima je dolazio u dodir - učinili su od našeg vrsnog stručnjaka svjetskog glasa i poštovanja - da ga uz prijateljsko nazdravljanje s "naš dragi France" - i svi mi također iskreno cijenimo, visoko vrednujući njegovu dosadašnju životnu djelatnost.

Nema tog speleološkog kongresa unatrag četrdeset godina na našim geografskim prostorima dinarskog krša, niti drugih speleoloških manifestacija - simpozija, obljetnica, proslava i sastanaka, a uz to je malo listova i časopisa speleološkog i geografskog karaktera - da se pri svemu tome nismo sreli s istupanjem, predavanjem ili tumačenjem dr. Franceta Habea, da njegov razgovjetni glas - na našim i na nekoliko stranih jezika - nije upozorio na neki problem ili nešto što do tada nismo dovoljno znali iz domene krške problematike!

Njegova Predjama - koja mu je bila doktorski rad i njegova Postojnska jama kao spilja o kojoj je napisao nekoliko vodiča izdanih u desetak izdanja i prijevoda - bila su i ostat će svakako dva najdublje urezana traga njegova speleološkog rada i djelovanja. Uz vješto i značajki napisanu riječ, stalni mu je pratilac njegova foto-grafska kamera, kojom isto tako vješto i uspješno dokumentira sve ono što je vidio, otkrio i doživio u toku druženja s kršem i njegovim podzemljem. Trideset je godina službovao na raznim školama u Sloveniji (Ljubljana, Ptuj, Gornja Radgona, Murska Sobota, Postojna i Rakek), dok konačno godine 1965, nije postao znanstveni istraživač u Institutu za raziskavanje krasa SAZU u Postojni, gdje je vrlo uspješno radio do odlaska u mirovinu godine 1976.

Niti proživljene strahote drugog svjetskog rata nisu ga pokobile u istraživanju slovenskog krša, započetog godine 1926. spuštanjem u 60 m duboku jamu Gradišnicu, i oduševljenju za daljnja istraživanja potaknutom pričama njegovog osnovnoškolskog učitelja Ivana Michlera na "tajanstvenim" izvorima Ljubljaniče u rodnoj Vrhniku. Uz kratke prekide to oduševljenje u njemu stalno postoji i ono na kraju rezultira zavidnim rezultatima dosegnutog saznanja i znanja. Sve što se kroz njegov život događalo i sve što je do danas dr. France Habe učinio rezultat je njegove neugasive želje i ljubavi za svekolike površinske i podzemne ljepote i tajne, njegovog oduševljenja i zanosa, koji nije umanjen niti u ovim visokim godinama ljudskog življenja.

Kada bismo pokušali nabrojiti samo dio onog što je on do sada objavio ili samo nabrojiti priznanja koja je u nas i po svijetu do sada stekao trebalo bi nam nekoliko stranica našeg časopisa. No svi oni od nas koji ga znadu - po čuvenju ili kroz osobno druženje - poželit

će mu najiskrenije, da uz što bolje zdravlje, vedrinu i živahnost poživi još mnogo godina i da ostvari što više svojih želja i kao pisac i kao organizator i kao propagator naše speleologije.

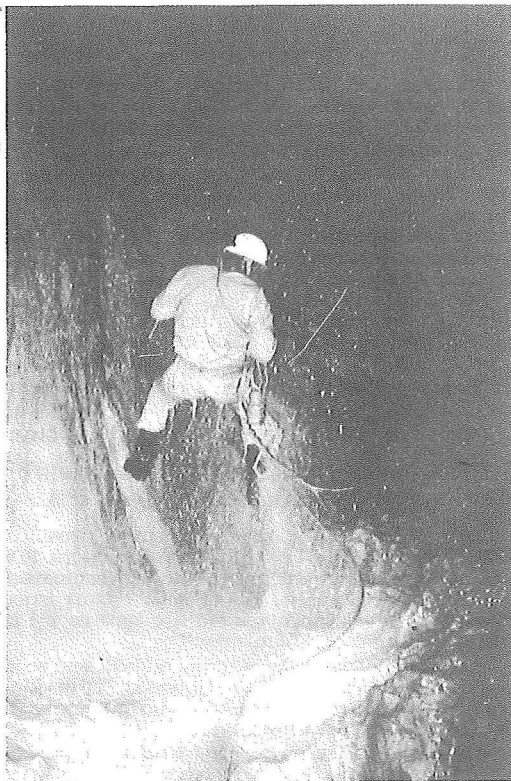
Dr. Srećko Božičević

SPELEOLOŠKA EKSPEDICIJA AUSTRIJA 90.

Osmeročlana ekipa speleologa, članova PDS "Velebit" iz Zagreba, u sastavu Slaven Dobrović - vođa, Ana Sutlović, Damir Lacković, Robert Erhart, Čedo Josipović, Dario Dentes, Darko Troha i Zvonko Sporičić boravila je na speleološkoj ekspediciji u Austriji od 6. 10. do 15. 10. 1990. Cilj joj je bio spuštanje na dno najdublje jame u Austriji "Batman Hohle" (Schwersystem) dubine 1219 metara.

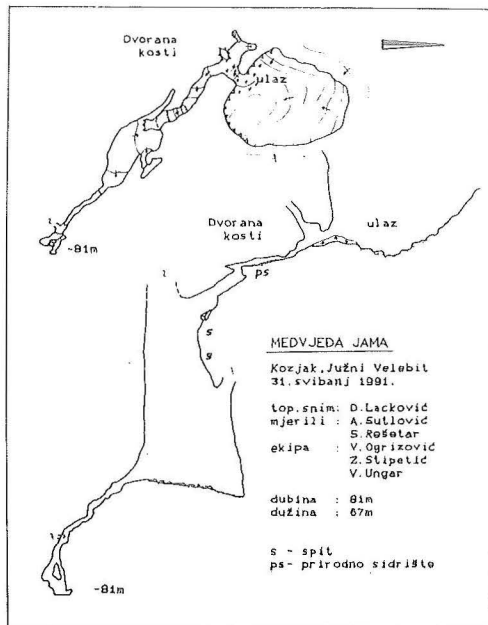
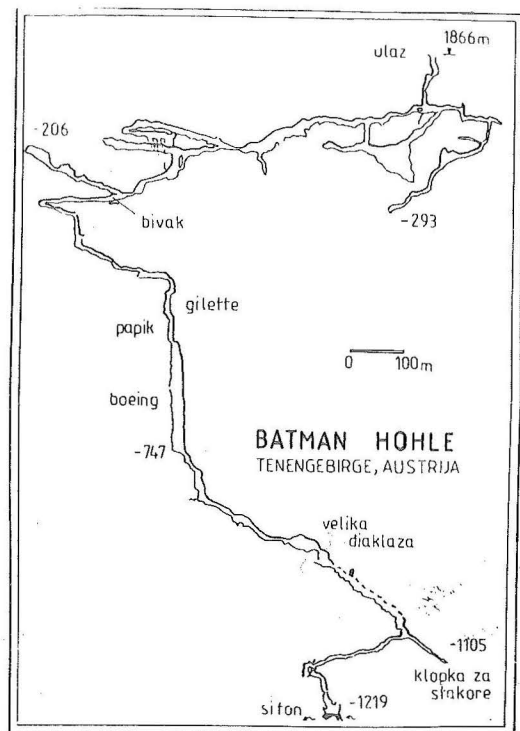
Jama se nalazi u masivu Tennengebirge, nedaleko od Salzburga, na nadmorskoj visini od 1843 m i spada u red najdubljih na svijetu. Svojom temperaturom (malo preko 0 °C), čestim vodenim tokovima u brojnim meandrima svrstava se među teške speleološke objekte.

Gjelokupni boravak u jami trajao je 6 dana, a korišten je bivak na dubini 300 m koji su postavili francuski speleolozi istražujući jamu od 1980. do 1983. godine. Za spuštanje na dno korišteno je 1380 m užeta, 91 pločica za spit, 21 transportna vreća, 15 kg karabida i druga nužna speleološka oprema.

Mokri detalj na 1050 m dubine

Foto: R. Erhardt

Dubina jame je 81 m, dužina 67 m. Ulaz u jamu je spiljski, a nalazi se pod stijenom na dnu duboke vrtace. Jama je dobila ime po medvjedim kostima koje su pronađene u ulaznoj dvorani (Dvorana kosti). Perspektiva daljnjeg istraživanja nalazi se 15-ak metara iznad dna jame, međutim, za ulaz u taj kanal potrebno je

Na samo dno spustilo se pet članova ekspedicije (prvih pet u popisu), s tim da je jedna od njih bila djevojka (Ana Sutlović), što provjereno predstavlja ženski dubinski rekord u bivšoj Jugoslaviji).

Za ovu akciju sudionici su se dugo pripremali, uz česte vježbe i trčanja u Maksimirskoj šumi te povremene brzinske posjete spilji Veternici s vrećom zemlje na leđima. Ipak, najbolje pripreme obavljene su kroz bogatu planinarsko - speleološku aktivnost SO PDS "Velebit" ove godine kao što su npr. istraživanje "Fantomске jame" - 477 m (Visočica - Velebit, lipanj/srpanj 1990.), ronjenje u jami "Punar u luci" (Lika, rujan 1990.) na dubini od 267 m itd.

Pored odlične pripremljenosti, pothvat je izveden uz krajnje psihofizičke napore, ali ipak sa potpunim uspjehom.

Slaven Dobrović

ISTRAŽIVANJE NA KOZJAKU, JUŽNI VELEBIT (30. svibnja do 2. lipnja 1991.)

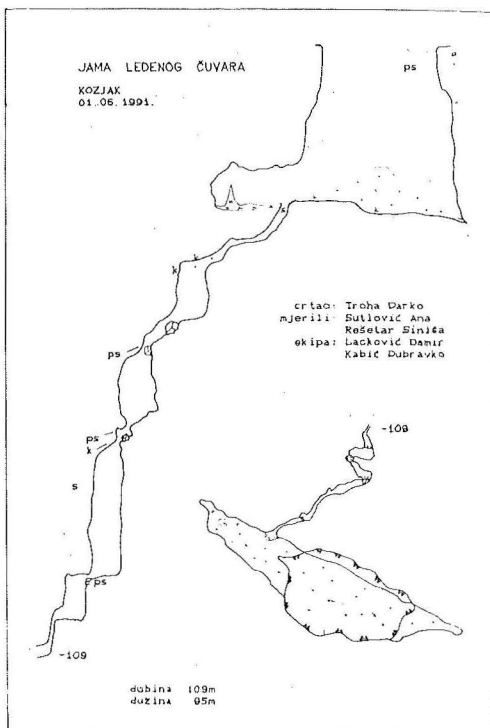
Ovo je istraživanje zapravo nastavak prošlogodišnjeg rada kada je na speleološkom logoru PDS Velebit istraživao područje oko Visočice (Fantomска, Macanova, Mala velika, Velika mala i Jama ispod Macanove), te je rekognoscirano više jama na z. i jz. padinama Kozjaka (1572 m).

S obzirom na političku situaciju odlučili smo se za spon na Velebit s mora. U selu Ljubotiću, 300 m visine iznad Tribunj Kruščice, ostavili smo automobile i krenuli s teškim ruksacima uzbrdo.

Logor smo postavili u podnožju Kozjaka, uz put koji ide od Rudina preko Jalovca na more.

Istraženi su slijedeći speleološki objekti:

Medvjeda jama (x = 4918.350N, y = 5530, 675E, z = 1090 m)

proširiti ekstremno uzak otvor pomoću otklesavanja ili miniranja.

Jama ledenog čuvara ($x = 4918.400N$, $y = 5530.750E$, $z = 1100$ m dubina 102 m. Od ulaza pa skoro do dna jame kanali su ukrašeni ledenim saljevima, zavjesama, stalaktitima i stalagmitima, što daje poseban čar jami, ali i otežava istraživanje vrlo niskom temperaturom. Jama je dobila ime po ledenim sigama u ulaznoj dvorani.

Osim ovih objekata, započelo je i istraživanje još jedne jame koje zbog nedostatka vremena nije dovršeno. Za ovu jamu karakteristika je posebna ljepota ledenih špiljskih ukrasa i to do dubine od oko 120-150 m, gdje su se Velebitovi speleolozi spustili na dno prekriveno debelim slojem prozirnog leda. Prilikom spuštanja je uočeno nekoliko ulaza u kanale. Oni će biti istraživani prvom idućom prilikom.

Damir Lacković

NAJVEĆI SPELEOLOŠKI OBJEKTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Jame i jamski sustavi dublji od 250 m

1.	Stara škola	Dalmacija	Biokovo	576 m
2.	Vilimova jama (A-2)	Dalmacija	Biokovo	565 m
3.	Ponor na Bunjevcu	Lika	Velebit	534 m
4.	Jama pod Kamenitim vratima	Dalmacija	Biokovo	520 m
5.	Fantomska jama	Lika	Velebit	477 m
6.	Munižaba	Lika	Velebit	448 m
7.	Nova velika	Dalmacija	Biokovo	380 m
8.	Jama kod Rašpora (Ponor kod Rašpora, Žankana jama)	Istra	Čićarija	361 m
9.	Biokovka	Dalmacija	Biokovo	359 m
10.	Ponor Pepelarića	Lika	Velebit	358 m
11.	Klementina III	Lika	Velebit	333 m
12.	Titina jama (Jama pod Gračišće II)	Dalmacija	O.Brač	329 m
13.	Klanski ponor (Gotovž)	H.Primorje	Rijeka	320 m
14.	Puhaljka	Lika	Velebit	320 m
15.	Zaboravna jama	Dalmacija	Biokovo	311 m
16.	Klementina IV	Lika	Velebit	300 m
17.	Burinka	Lika	Velebit	290 m
18.	Punar u Luci	Lika	Pusto Polje	290 m
19.	Jama Kobiljak	Istra	Pazin	286 m
20.	Sustav Kicljeve jame	Gorski kotar	Skrad	285 m
21.	Balinka	Lika	Plaški	283 m
22.	Ponor Bregi	Istra	Pazin	273 m
23.	Klementina I	Lika	Velebit	269 m
24.	Jama kod Matešića stana	Dalmacija	O.Brač	260 m
25.	Pretnerova jama	Dalmacija	Biokovo	252 m

Špilje i špiljski sustavi duži od 1250 m

1.	Sustav Đula-Medvedica	Gorski kotar	Ogulin	16396 m
2.	Sustav Panjkov ponor-Kršlje	Kordun	Kršlje	9352 m
3.	Špilja u kamenolomu	Gorski kotar	Tounj	8035 m
4.	Veternica	Prigorje	Medvednica	6654 m
5.	Jopićeva špilja	Kordun	Krnjak	6564 m
6.	Donja Cerovačka špilja	Lika	Gračac	2510 m
7.	Klementina I	Lika	Velebit	2403 m
8.	Mandelaja	Kordun	Oštarije	2326 m
9.	Munižaba	Lika	Velebit	2300 m
10.	Špilja za Gromačkom vlakom	Dalmacija	Dubrovnik	2172 m
11.	Gospodska špilja	Dalmacija	Cetina	2080 m
12.	Ponor Bregi	Istra	Pazin	2055 m
13.	Kotluša	Dalmacija	Civljane	2015 m
14.	Ponorac	Kordun	Rakovica	1840 m

15. Ponor Vele vode	Gorski kotar	Crni Lug	1495 m
16. Kaverna uz tunel "Učka"	Istra	Učka	1490 m
17. Strmotića ponor	Lika	Lovinac	1437 m
18. Punar u Luci	Lika	Pusto Polje	1353 m
19. Gornja Cerovačka špilja	Lika	Gračac	1295 m
20. Rudelića špilja	Dalmacija	Civljane	1252 m

Mladen Kuhta

(Kordinator KS HPS za najdublje i najduže speleološke objekte u Hrvatskoj)

Kronika – Chronicle

Speleološka zbivanja u 1990. i 1991. god.

Želja je uredništva da ovdje evidentira sva speleološka zbivanja kojima su organizatori bili članovi speleoloških odsjeka planinarskih društava u Hrvatskoj ili na kojima su oni bili sudionici.

Speleološki skupovi

12.05.1990. U organizaciji SOŽ-a u Zagrebu održano I. republičko savjetovanje o ronjenju u speleološkim objektima (12 sudionika, 11 iz Hrvatske, 1 iz BiH).

25.-27.05.1990. U organizaciji Komisije za špiljski turizam i zaštitu SSJ u Sežani održan II. simpozij o zaštiti krša i turističkih špilja (36 sudionika, 2 iz Hrvatske).

26.05.1990. U organizaciji SOV-a na Gorskom zrealu na Medvednici održano Republičko savjetovanje o samospašavanju iz vertikalnih speleoloških objekata (13 sudionika).

01.-03.06.1990. U organizaciji SSBiH i SD "Bosansko-hercegovački krš" u Jajcu održan Simpozij "Čovjek i krš" (pedesetak sudionika, 4 iz Hrvatske). U okviru Simpozija održana je filatelistička izložba i sastanak speleologakolekcionara (5 sudionika, 1 iz Hrvatske, također i Okrugli stol o spašavanju iz speleoloških objekata (8 sudionika, jedan iz Hrvatske).

22.-24.06.1990. U Preboldu održana 16. godišnja skupština JZS (stotinjak sudionika, 2 iz Hrvatske). U okviru skupštine održano je Republičko savjetovanje o zaštiti špilja i jama u Sloveniji (12 sudionika, 2 iz Hrvatske).

1991. Zbog ratnih (ne)prilika tijekom godine u Hrvatskoj nije održan ni jedan speleološki skup, niti je netko od hrvatskih speleologa sudjelovao na nekom speleološkom skupu izvan Hrvatske.

Školovanje

10.03.-28.04.1990. Održana je 20. zagrebačka speleološka škola u organizaciji SOV-a; od 20 polaznika školu je završilo 17.

07.03.-10.06.1990. Održana je 13. splitska speleološka škola u organizaciji SOM-a; od 13 polaznika školu je završilo 7.

16.-25.04. i 28.04.1990. U Zagrebu i na Bjelolasci, u organizaciji Komisije za školovanje kadrova PSH, održan je Instruktorski tečaj; sudjelovalo 9 speleologa (6 iz SOV-a i 3 iz SOŽ-a).

U 1990. polaganjem ispita planinarski naziv speleolog stekli su Zoran Stipetić (SOV; značka br.109), Aida Barišić (SOV; zn.br.110), Gordjan Tomšić (SOV; zn.br.111) i Anđelko Novosel (SOŽ; zn.br.112), ukupno 4.

13.03.-24.04.1991. Održana je 21. zagrebačka speleološka škola u organizaciji SOV-a; od 24 polaznika školu završila 22.

07.09.1991. Održana je vježba Gorskog službe spašavanja Stanice Zagreb na Trgu bana Jelačića (spašavanje iz visokih zgrada), u kojoj su sudjelovali i speleolozi Zagreba.

Veća speleološka istraživanja

28.04.-02.05.1990. Sudionici Instrukorskog tečaja istraživali su speleološke objekte u okolici Jasenka (10 učesnika iz SOV i SOŽ); istraživano je 18 objekata, najduža špilja 140 m, najdublja jama 100,5 m.

21.-29.07.1990. Speleološki logor SOV na Visočici (srednji Velebit); 19 sudionika iz 3 SO-a; istraženo 5 jama, najdublja -477 m.

27.07.-17.08.1990. U organizaciji Saveza speleologa SSSR-a 5 članova SOV sudjelovalo je u speleoronilačkoj ekspediciji "Krim '90"; 20 urova, preronjeno 350 m potopljenih kanala.

04.-13.08.1990. U organizaciji SOŽ na Crnopcu (južni Velebit) održan je Republički speleološki logor; sudjelovalo 7 članova iz 2 SO-a; istraženo 12 jama, najdublja -117 m.

06.-15.10.1990. Organizirana je speleološka ekspedicija SOV u jamu Batman Hoohle u Austriji (-1219 m); 8 članova, 5 stiglo do dna, među njima i jedna žena - najveća dubina do koje su se spustili speleolozi Hrvatske.

1991. Republičkih speleoloških akcija zbog ratnih prilika nije bilo, već samo nekoliko akcija SO-a početkom godine.

Razno

- Tijekom cijele 1990. je Služba vodiča KS PSH po špilji Veternici vodila posjetitelje i održavala špilju.